

รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
โรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูงกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม อำเภอแม่แจ่ม
จังหวัดเชียงใหม่

A Model and Mechanism in Promoting the Participation in
Developing Educational Quality of Schools in Remote area on
Highlands : A Case Study at Ban Sob Mae Rourm School , Mae Jam
District, Chiang Mai Province

บุญชอบ จันทapun*

Boonchob Chantapoon*

จุไร ภาโนชิต**

Jurai Phanochit**

ธัชชัย จันทร์สาร***

Thuschai Chansa***

ประเวศ เวชชะ****

Prawet Wetcha****

รับบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2566 / แก้ไขบทความ: 24 พฤษภาคม 2566 / ตอรับการตีพิมพ์: 9 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารพื้นที่สูงกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูง

* อาจารย์ ศูนย์การจัดการศึกษานักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

* Lecturer, International Student Education Management Center Chiang Rai Rajabhat University

** นักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

** Researcher, Chiang Rai Rajabhat University

*** อาจารย์ ศูนย์การจัดการศึกษานักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*** Lecturer, International Student Education Management Center Chiang Rai Rajabhat University

**** รองศาสตราจารย์ ศูนย์การจัดการศึกษานักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

**** Assoc. Prof. International Student Education Management Center Chiang Rai Rajabhat University

มีวิธีการบวนการในการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) โดยใช้โปรแกรม Atlas ti ช่วยวิเคราะห์เพื่อตอบประเด็นคำถามการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยเป็นเอกสารเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านสบแม่ รวมประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากภายในองค์กรตามสายงานบังคับบัญชา เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างของอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามลำดับชั้น 2) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างและอำนาจหน้าที่หน่วยงานภาครัฐของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ โดยโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการร้องขอรับการสนับสนุนตามความต้องการหรือภาวะความจำเป็นที่โรงเรียนเสนอ 3) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากภายนอก เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามความศรัทธา เจตนาและความประสงค์เพื่อสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขององค์กรระดับสากล องค์กรระดับชาติ มูลนิธิ บริษัท สโมสรนักศึกษา บุคคลและอิสระชน และ 4) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากชุมชน เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยกระบวนการภายในของโรงเรียน เป็นรูปแบบที่โรงเรียนเป็นกลไกสำคัญผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในการนำชุมชนและพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมมือเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยมุ่งตรงไปที่ผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนโดยผ่านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม คุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objective of this Study was to study a model and mechanism in promoting the participation in developing educational quality of schools in remote area on highland : A Case Study at Ban Sob Mae Roud School , Mae Jam District, Chiang Mai Province The process method used in this study were field survey including the School Basics Survey, in-depth interview group , Focus Group Discussion and analyzed the result of the studies documents concerned by using the Atlas ti Program in helping analyzed the content analysis to answer the research question . Then present the research results by using a descriptive research.

The results revealed that a model and mechanism in promoting the participation in developing educational quality of schools in remote area on highland : A Case Study at Ban Sob Mae Roud School , Mae Jam District, Chiang Mai Province consisted of 4 forms : 1) The Patterns and the Mechanisms of participation by the Chain of Command of the organization happened by the structure based on the hierarchy of the organization. 2) The Forms and

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

Mechanisms of participation from the government organizations was a model that formed by the structure and authority of government hierarchy via the ministries and departments. The school was the important mechanism in presenting its needs and asked for the supporting its requirement 3) The Models and the Mechanisms of participation by the Outsider Organizations ; This model happened by the faith, intent and the purpose to support the basic factors of educational management and the development of educational quality by the international organizations , National Organizations, Foundations, Companies, Students' Clubs , and by Person 4) The forms and mechanisms for participation from the community was formed by the internal processes of the school It was formed via the school board of committee . Moreover students' parents cooperated to solve problems and improve the quality of school education by focusing on students' learning outcomes via the local curriculum.

Keywords: Participation, Educational management quality, Elementary school.

บทนำ

จากแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยปรากฏแนวคิดในมาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ มาตรา 9 (2) (5) (6) การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจ ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ รวมทั้ง มาตรา 29 ได้กำหนดให้ สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

เอกพล ดวงศรี (2563) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่ พบว่า ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา วาระ 3 มีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคประชาชน พบว่า มีรูปแบบการมีส่วนร่วม 3 ระดับ ได้แก่ (1) รูปแบบการมีส่วนร่วมระดับสถานศึกษา (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด และ (3) รูปแบบการมีส่วนร่วมระดับชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) พบว่า รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2562-2565 โดยกำหนดรูปแบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ จากหลักการและสถานการณ์ที่ได้กล่าวมา ข้างต้นบ่งชี้ว่าการศึกษาเป็นโครงสร้างพื้นฐานของทุกสังคม รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีเป้าหมายผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยได้กำหนด แนวทางการพัฒนา คือเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัยพัฒนาฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐาน เชื่อมโยงและเข้าถึงได้ จากการศึกษาปรัชญาทางการศึกษาแนวคิดสำคัญที่ กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน รวมไปถึง สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันสะท้อนให้เห็นว่า ทิศทางในการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มของ บุคคล คณะบุคคล องค์กรหน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชน ที่เรียกว่า “ภาคีเครือข่ายการศึกษา” เป็นผู้ขับเคลื่อนสร้างรูปแบบและกลไกการดำเนินงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่อิงบริบทพื้นที่

ดังนั้น คณะผู้วิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยวิเคราะห์ปัจจัย/เงื่อนไขความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและจัดทำข้อเสนอรูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศไทย โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศไทย และของต่างประเทศ เพื่อสรุปนำเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษากรณีโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่ควรเป็นอย่างไรต่อไป โรงเรียนบ้านสบแม่รวมเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นพื้นที่เป้าหมายที่ทางทีมวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำมาศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้มีกรอบแนวคิดรูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ที่หมายถึง กระบวนการ วิธีการ ส่งเสริมสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูง อาทิ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การมีส่วนร่วมเชิงการกุศล การออกกฎหมายหรือมาตรการจูงใจทางภาษี โดยจำแนกการวิเคราะห์ตามผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องหลัก อาทิ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานหรือองค์กรภาคเอกชน ผู้ปกครอง ชุมชน ตามแผนผังดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการเก็บข้อมูลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูง มีวิธีการกระบวนการในการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) โดยใช้โปรแกรม Atlas ti ช่วยวิเคราะห์เพื่อตอบ

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

ประเด็นคำถามการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยเป็นเอกสารเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน และที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัด มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลห้าร้อยเมตรขึ้นไป ตั้งอยู่ในหุบเขา ระหว่างภูเขา ตามความสูงข้างต้น

2. รวบรวมข้อมูลและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากในประเทศและต่างประเทศ สังเคราะห์หลักการ แนวคิดรูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกล อาทิ การทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การมีส่วนร่วมเชิงการกุศล การออกกฎหมายหรือ มาตรการจูงใจทางภาษี โดยจำแนกการวิเคราะห์ตามผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องหลัก อาทิ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานหรือ องค์กรภาคเอกชน ผู้ปกครอง ชุมชน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายและกรณีศึกษากิจกรรมโครงการที่ประสบความสำเร็จในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านสบแม่รวม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในการพัฒนาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงอย่างเป็นระบบ

5. จัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกและวิเคราะห์ผลตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด โดยดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย

7. วิเคราะห์และสรุปรูปแบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม

ผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโรงเรียนบ้านสบแม่รวมเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ในปีการศึกษา 2565 มีผู้บริหารโรงเรียน ครู นักการภารโรง อัตราจ้างและธุรการโรงเรียน รวม 10 คนมีจำนวนนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 51 คน จากผลการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสบแม่รวม มีรูปแบบ 4 รูปแบบดังนี้

1) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา

การมีส่วนร่วมระดับเขตพื้นที่การศึกษาของโรงเรียนบ้านสบแม่รวมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่มีส่วนร่วมการพัฒนา

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

คุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงมากที่สุด เพราะเป็นหน่วยงานที่จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนอัตราค่าจ้าง ให้ความร่วมมือด้านวิชาการ และนำโครงการพิเศษมาสู่สถานศึกษา เช่น โครงการทวิภาษา โมเดลออนดอย(รูปแบบการจัดการศึกษาเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลบนพื้นที่สูงของสำนักงานเขต) การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ COVID 19 ตลอดจนการนิเทศกำกับติดตามต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่นำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ที่จะนำไปส่งต่อให้หน่วยงาน องค์กร ภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมกับกลุ่มโรงเรียน/เครือข่ายการศึกษา การได้รับการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเครือข่ายของสถานศึกษา มีหลากหลายกิจกรรม เช่น การร่วมกันประชุมวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายในกลุ่ม การพัฒนาโมเดลออนดอย การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ COVID 19 การมีส่วนร่วมด้านวิชาการร่วมกับทางสำนักงานเขตพื้นที่ เป็นต้น

2) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ

(1) การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณอาหารกลางวันและอาหารเสริม(นมโรงเรียน)การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้านเครื่องจักร ยานพาหนะการขนส่งสิ่งของไปยังโรงเรียนและการสนับสนุนงบประมาณตามคำร้องขอของสถานศึกษา ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือมาอย่างต่อเนื่องในเรื่องจัดหาอาหารกลางวัน ได้รับการสนับสนุนอาหารเสริม(นมโรงเรียน การประสานของความช่วยเหลือด้านการขนส่งการสนับสนุนเครื่องจักร

(2) การมีส่วนร่วมกับกรมพลังงาน ได้ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ให้กับสถานศึกษา จำนวน 2 จุด ซึ่งเป็นพลังงานไฟฟ้าจากโซลาร์เซลล์ที่ทางสถานศึกษาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่ก็ไม่เพียงพอในการใช้งานได้ตลอด เพราะต้องพึ่งพาพลังงานแสงอาทิตย์ ในบทสัมภาษณ์มีข้อความระบุ เช่น

“สัญญาของโรงเรียนของเราก็คืออยู่บริเวณด้านหลังอาคารนะครับที่เห็นนะครับ มีโซลาร์เซลล์มีอุปกรณ์ติดตั้งสัญญาครับ ที่นี่ยากได้อะไรก็อยากได้นะครับ แต่เนื่องจากไฟฟ้าไม่เข้ามาถึงไฟฟ้าไม่สามารถเข้ามาถึงได้ตอนนี้เราใช้ Solar Cell นะครับ หลังสุดมีกรมพลังงานครับเราให้ข้อมูลเขาไปหมดละผ่านทางสำนักงานเขตพื้นที่ครับสำรวจโรงเรียนที่ยังไม่มีไฟฟ้าและระบบสัญญาต่าง ๆ มันเข้าช่วยอะไรของหน่วยงานไหนและเขาคงจะจัดชุดโซลาร์เซลล์มาให้ทางโรงเรียนอีก ถามว่าปัจจุบันนี้โรงเรียนใช้พอไหม ครับปัจจุบันของเรามีอยู่ 2 จุด นะครับถ้าหากว่ามีแสงแดดที่แรงดี ๆ ก็ใช้ได้นะครับบางวันก็เราใช้ก็หมดประมาณสัก 17.00 น ก็ใช้ได้ แต่บางทีก็ถึงประมาณ 20.00 น ก็หมดแล้วครับ”

(บุญศร จุมลี, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

3) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากภายนอก

(1) การมีส่วนร่วมกับมหาวิทยาลัย (องค์กรนักศึกษา) โรงเรียนบ้านสบแม่รวมมีส่วนร่วมกับมหาวิทยาลัยผ่านองค์กรนักศึกษาที่เข้ามาทำกิจกรรมในสถานศึกษา เช่น การออกค่ายนักศึกษามา

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

สร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ให้ทางสถานศึกษา โดยสิ่งที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ของโครงสร้าง ปัจจุบันพื้นฐานสิ่งก่อสร้างที่ทางโรงเรียนได้รับการช่วยเหลือสถานศึกษามีการติดต่อผ่านมาทางผู้อำนวยการโรงเรียน มีการสำรวจข้อมูลหลายครั้งก่อนตัดสินใจเข้ามา สนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน ซึ่งจะมีการกำหนดข้อตกลงในการรับการช่วยเหลือจากองค์กรนักศึกษา จุดเด่นที่องค์กรนักศึกษาเลือกที่จะมาช่วยเหลือคือ ความเป็นพื้นที่พิเศษ ห่วงไกล ทุรกันดาร การเดินทางลำบาก ไม่มีไฟฟ้าใช้ ทำให้โรงเรียนได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรนักศึกษาอย่างต่อเนื่องหลายครั้ง แต่ปัจจุบันตั้งแต่มีการระบาดของไวรัสโคโรนา COVID 19 มีการหยุดการรับการช่วยเหลือ นอกจากนี้มีการร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัย ผ่านโครงการทวิภาษา ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2) การมีส่วนร่วมกลุ่มอิสระ โรงเรียนบ้านสบแม่รวมได้รับการมีส่วนร่วมของกลุ่มอิสระ เป็นกลุ่มสนใจที่ทำงานในลักษณะอาสาสมัคร โดยกลุ่มจะดำเนินการหารายได้และมาทำกิจกรรมให้กับทางโรงเรียน หรือ เป็นกลุ่มเพื่อนของผู้บริหาร หรือญาติ ที่เข้ามาช่วยเหลือทางสถานศึกษา โดยบางกลุ่มได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องกว่า 2 ปี นอกจากนี้ยังมีกลุ่มจากโบสถ์คริสต์ที่มีอยู่ในหมู่บ้านก็เข้าร่วมกิจกรรมในสถานศึกษา ซึ่งจากการสังเคราะห์จากบันทึกการสัมภาษณ์ พบประเด็นที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอิสระ ดังนี้ 1) โรงเรียนช่วยกลุ่มด้วยการประชาสัมพันธ์หากิจกรรมตรงกับของโรงเรียน 2) กลุ่มกิจกรรมตามความสนใจ หารายได้มาทำกิจกรรมให้โรงเรียน 3) กลุ่มที่มาร่วมรู้จักกับผู้อำนวยการโรงเรียน มาช่วยเหลือ 4) กลุ่มที่ส่งสิ่งของมาช่วยเหลือโรงเรียน เป็นกลุ่มเพื่อน ผู้อำนวยการโรงเรียน 5) กลุ่มปาระวี หารายได้จากการขายหมวกจิตอาสา 6) กิจกรรมของกลุ่มจิตอาสาทำต่อเนื่องมา 2 ปีกว่า 7) กิจกรรมที่ทำ ทาสี วาดภาพ เป็นงานจิตอาสา 8) กิจกรรมที่ทำรวมกลุ่มและมาทำกิจกรรมตามความถนัดในแต่ละครั้ง 9) ความสัมพันธ์กับกลุ่มจิตอาสา ทางโรงเรียนให้สิ่งตอบแทนเป็นเกียรติบัตร เสื้อชนเผ่า ไม่ขอหนังสือลดหย่อนภาษี 10) มีกลุ่มสตรีจากโบสถ์คริสต์มาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน 11) มีกลุ่มสนใจที่เข้ามีส่วนร่วม โดยเข้ามาแบบสมัครใจ 12) มีการนำเสนอการทำกิจกรรมของกลุ่มจิตอาสาทางออนไลน์

(3) การมีส่วนร่วมของมูลนิธิ การมีส่วนร่วมกับมูลนิธิของโรงเรียนบ้านสบแม่รวมเป็นความร่วมมือที่มาจากโครงการทวิภาษา โดยมูลนิธิภาษาศาสตร์ และจากมูลนิธิคอมมิชชั่น ที่เข้ามาช่วยเหลือทางสถานศึกษา ด้วยทางสถานศึกษามีนักเรียนเป็นชนเผ่ากระเหรี่ยง เด็กนักเรียนที่เข้ามาเรียนใหม่ในระดับชั้นอนุบาลมีปัญหาการสื่อสารภาษาไทยกับครูผู้สอน ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา ทางสำนักงานเขตพื้นที่จึงได้นำมูลนิธิเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยการจ้างครูท้องถิ่นที่สามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นกับเด็กนำมาจัดการเรียนการสอนช่วยคุณครูในระดับชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้เด็กสามารถสื่อสารกับครูได้และค่อยลดภาษาท้องถิ่นในระดับชั้นประถมศึกษาสูงขึ้นจนสามารถใช้ภาษาไทยล้วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของมูลนิธิคอมมิชชั่นก็มีการช่วยเหลือโดยการจ้างครูให้กับสถานศึกษาเช่นเดียวกับมูลนิธิภาษาศาสตร์ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาอีกด้วย และมีการร่วมมือกับคนในชุมชน เป็นหน่วยงานคริสตจักรที่

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อสร้างหอพักประจำให้นักเรียนพักนอน สำหรับนักเรียนที่มีบ้านอยู่ห่างไกลจะมียานพาหนะขนส่ง และจัดอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วนให้กับนักเรียน

4) รูปแบบการมีส่วนร่วมจากชุมชน

(1) การมีส่วนร่วมระดับโรงเรียน การมีส่วนร่วมระดับโรงเรียน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่อยู่ในชุมชน โรงเรียนจึงเป็นแหล่งในการให้บริการชุมชน โดยปัจจุบันโรงเรียนบ้านสบแม่รวม สภาพโดยรวมแล้วถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการจัดการศึกษาที่มีความเพียงพอในระดับหนึ่งสำหรับโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีเพียงปัญหาการเดินทางและการติดต่อกับภายนอกที่ยังเป็นปัญหา สถานศึกษามีหอพักนอนสำหรับนักเรียนที่อยู่ไกล มีอาคารสถานที่เพียงพอ จำนวนบุคลากรเพียงพอ การมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษาที่พบจึงเป็นความร่วมมือของบุคลากรในระดับสถานศึกษา เพราะมีจุดเด่นคือ บุคลากรของสถานศึกษาพักอยู่ในพื้นที่ทั้งหมด ความสัมพันธ์ในการทำงานจึงมีสูง รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนมีความใกล้ชิดกัน การได้รับความร่วมมือจึงเกิดขึ้นได้ง่าย สถานศึกษาสามารถใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กนักเรียน การขอความร่วมมือชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาทำได้ง่าย ได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างดี หรือการประสานความร่วมมือกับบุคคลภายนอกก็อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวของบุคลากรในสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมได้

“การได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเพื่อนของ ผู้อำนวยการ มาช่วยโรงเรียนเป็น สิ่งของและเงิน” “หอพักนักเรียน หาทุนมาทำโดยท่านผู้อำนวยการช่วยกันหาจากการจัดทำเสื้อขาย และนำมา สร้างหอพัก” “กลุ่มกิจกรรมตามความสนใจ จัดหารายได้แล้วมาทำกิจกรรมให้โรงเรียน” เป็นต้น (พรทิพย์ กัลยาณมเลิศ, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

(2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนบ้านสบแม่รวม ได้แก่ การได้รับการช่วยเหลือเป็นแรงงาน และความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น การใช้พ่อแม่เป็นครูช่วยสอนทักษะภาษาไทย การฟังและการพูด ที่บ้านโดยมีการอบรมผู้ปกครองในการดูแลเด็ก ซึ่งเป็นกลไกการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนชนเผ่ากับการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นต้นนอกจากนี้การเข้าไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่โรงเรียนใช้ในการมีส่วนร่วม มีการจัดประชุมผู้ปกครองและการตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง มีการปรับกิจกรรมการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของหน่วยงานของโรงเรียน ให้ความเอาใจใส่ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบุคลากรของโรงเรียน

โครงการกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการโดยรูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่พบในสถานศึกษาได้แก่

1. โครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการสื่อสาร เป็นการจัดจัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงสกอ-ภาษาไทยในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 -

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โครงการนี้มีส่วนร่วมในการพัฒนา 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการมีส่วนร่วมจากภายในองค์กรตามสายงานบังคับบัญชา (ระดับ สพฐ. เป็นผู้กำหนดให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนทวิภาษาในโรงเรียนพื้นที่สูงที่มีการใช้ภาษาถิ่น โดยกำกับนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านเขตพื้นที่การศึกษาลงสู่สถานศึกษา ต่อมาจังหวัดเชียงใหม่ประกาศเป็นพื้นที่นวัตกรรม จึงได้มีการจัดงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนทวิภาษา) และ (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียน (โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน โดยการจัดหางบประมาณเพื่อการจ้างครูภาษากระเหรี่ยงสะกอ)

“...ทวิภาษาคือการเชื่อมต่อของสองภาษาคือ เชื่อมภาษาแม่ คือภาษาไทยไปสู่ภาษาถิ่นครับ เพราะว่าเด็กบดออยมีปัญหาเรื่องของการสื่อสารที่จะใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ทำให้นักเรียนเชื่อมภาษาถิ่นของตัวเองไปสู่ภาษาไทยได้ง่ายขึ้น เปรียบเสมือนกับแฮมเบอร์เกอร์ ภาษาไทยเหมือนกับเป็นส่วนเนื้อในแฮมเบอร์เกอร์ ภาษาถิ่นที่ใช้มากกว่าภาษาไทยเป็นขนมปัง ในช่วงปฐมวัยใช้ภาษาถิ่นมากกว่าภาษาไทยครับ เหมือนกับว่าเด็กมาพูดภาษาถิ่นในโรงเรียนและใช้ภาษาไทยแค่ชนิดเดียวครูก็จะเชื่อมภาษาไทยเข้าไปเล็กน้อยนักเรียนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อขึ้นไปเรียนในระดับที่สูงขึ้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ก็จะค่อย ๆ ถอนภาษาถิ่นออกและเพิ่มภาษาไทยเข้าไปมากขึ้นเด็กจะเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มมากขึ้นก็เหมือนกับว่าแฮมเบอร์เกอร์มีเนื้อมากขึ้นนะครับ พอนักเรียนเรียนในชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เด็กจะเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างเป็นปกติเพราะฉะนั้นก็เหมือนกับว่าเราเอาขนมปังออกก็จะเหลือเพียงแต่เนื้อนะครับเด็กก็จะเรียนรู้ทักษะภาษาไทยโดยธรรมชาติไม่ถูกบังคับเด็กก็ประมาณ เก้าขวบนะครับ” (กันตภท ลีนคำ, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

2. โครงการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสำนึกรักบ้านเกิด และภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สามารถดำรงชีพและยังรักษาวัฒนธรรมอันงดงามของเผ่าพันธุ์ให้ดำรงอยู่ในสังคมโลกอย่างงดงาม โครงการนี้เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียน (โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน) โดยการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้กับนักเรียนที่จะเป็นผู้สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมในภายหน้า

“...โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์อันงดงามของหมู่บ้านสบแม่รวม ซึ่งมีป่าไม้ ลำธารและภูเขา ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะที่จำเป็นอย่างต่าง ๆ ที่จะสามารถดำรงชีพ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมกับภูมิประเทศ ที่ตนเองอาศัยอยู่ เช่น การเรียนรู้การทำนาข้าว การเรียนรู้ทำไร่ข้าวเลี่ยนลอย

การหาอาหารจากแหล่งน้ำ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ฯลฯ ค่ะ...”
(พรทิพย์ กัลยาณมเลิศ, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

3. โครงการปรับพ่อแม่ให้เป็นครู ปรับที่อยู่ให้เป็นห้องเรียน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพิ่มเวลาในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการฟังการพูด ภาษาไทยของนักเรียน โครงการนี้เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน) ให้ความสำคัญของการใช้ ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยโรงเรียนจะทำสื่อการสอนและจัดมุมสื่อให้กับ ผู้ปกครองที่บ้านและให้ผู้ปกครองใช้ภาษาไทยสื่อสารกับลูกในทุกๆวันจะเป็น การช่วยลดภาระของโรงเรียนในการพัฒนาทักษะการฟังการพูดของนักเรียนได้ ดียิ่งขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาการอ่านการเขียนที่โรงเรียนดีขึ้น

“ปรับพ่อแม่ให้เป็นครู ปรับที่อยู่ให้เป็นห้องเรียน โดยจะเจาะในเด็กก่อนวัย เรียนกลุ่มของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้ละครับเอามาเข้าอยู่ในโครงการ ต้องการที่จะให้พ่อแม่สำรวจข้อมูลว่าผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้จบการศึกษาภาคบังคับ ทั้งหมดทุกคน แล้วสื่อสารภาษาไทยได้ พูดภาษาไทยได้คล่องแล้ว ต้องปรับพ่อแม่ให้เป็นครูให้พ่อแม่เข้ามาอบรมในโครงการ โดยอบรมวิธีการพูดกับลูกวิธีการ สื่อสารกับลูก วิธีสอนการบ้านกับลูก โดยการที่ให้ผู้ปกครองพัฒนาเด็ก 2 ทักษะ คือฟังกับพูด ส่วนเขียนกับอ่านให้มาเรียนที่โรงเรียน ครับแทนที่โรงเรียนจะรับ 4 ทักษะโรงเรียนก็รับเพียงแค่ 2 ทักษะก็คือการอ่านการเขียนส่วนฟังกับพูดก็เป็นของผู้ปกครองที่รับผิดชอบเด็กกลุ่มนี้โรงเรียนจะไปทำสื่อการสอนให้กับ ผู้ปกครองที่บ้านโดยจัดมุมของบ้านเป็นสื่อ แล้วผู้ปกครองจะต้องใช้ภาษาไทย กับลูกใน 1 วันตามแต่ผู้ปกครองจะสื่อสารกับลูกให้ใช้ภาษาไทยกับลูก ลูกก็ต้อง พูดภาษาไทยกับผู้ปกครอง” (กันตภท ลีนคำ, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

4. โครงการ 3 ก โมเดล โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนให้อ่านออก เขียนได้โดยครูผู้สอนได้ มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้และมีความสามารถในการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้อย่างแท้จริง และเมื่อนักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามโมเดลนี้ จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ O-NET เป็นไปตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติอย่างชัดเจน โครงการนี้เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษาโดยเป็นการมีส่วนร่วมกันอย่างใกล้ชิดของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครอง

“โครงการ 3 ก โมเดลก็คือ ก ที่หนึ่ง เก็บ เอาเด็กมาเตรียมความพร้อมก่อนนะ ครับเพื่อที่จะเตรียมให้ชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก ที่สอง กัก คือการกักเด็กที่ไม่ ไหวจริงๆ ก็จะทำให้เด็กอยู่ชั้นอนุบาลต่ออย่างไม่ให้ขึ้นไปนะครับ เพราะบางทีครูที่

ดูแลจะลำบาก ครูหนึ่งคนดูแล 2 ห้อง ต้องมาดูแลเด็กคนนี้อีก ก็จะมีปัญหาที่เลยใช้วิธีการกักให้ไม่ให้เด็กขึ้นชั้น ก็จะทำโครงการพิเศษต่าง ๆ ทำอย่างไรก็ได้สอนพิเศษ เพื่อให้เด็กนี้ได้เรียนแล้วก็เพื่อจะให้เด็กได้เลื่อนชั้น ส่วนเด็กที่ได้เลื่อนชั้น เราก็เรียกว่าเป็นเด็กเก่งนะครับ เป็น ก ที่สาม เก่ง ก็จะเป็นเลื่อนไหลไปตามชั้นได้ เพราะฉะนั้นโครงการ 3 ก ก็คือ เก็บ กัก เก่ง ทำ 3 โมเดลใช้อยู่ ทำให้เด็กอ่านออกเขียนได้นะครับ หลักสูตรก็ต้องปรับให้เหมาะสมกับเป็นรายบุคคลเพราะเด็กกลุ่มนี้จะไปใช้ตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกตัวไม่ได้หรอกครับ เด็กโมเดลกลุ่มแรกที่เรานำมาตั้งแต่อนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้เวลา 6 ปีกว่า...เด็กกลุ่มแรกก็จะออกมาเด็กโมเดลกลุ่มนี้ เมื่อนำเอาผลสัมฤทธิ์ของ O-NET มาเทียบนะครับ จากได้อันดับสุดท้ายมาได้อันดับที่ 27 ของเขตพื้นที่การศึกษาและผลสัมฤทธิ์สูงกว่าระดับชาติ” (กันตภท ลีนคำ, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

5. โครงการหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเน้นการสอนภาษาถิ่นในวันศุกร์ โดยชุมชนมีความเป็นห่วงว่าภาษาท้องถิ่นของชุมชนจะสูญหายไม่มีคนเรียนรู้ จึงจัดหลักสูตรนี้สอนเพิ่มเติมเป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่นให้คงอยู่ โครงการนี้เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษา โครงการนี้เป็นการมีส่วนร่วมกันอย่างใกล้ชิดของโรงเรียนกับปราชญ์ชาวบ้าน

“ใช้มาประมาณปี 2561 ใช้อยู่ทุกระดับชั้นแต่มีระดับความยากง่ายคนละอย่างครับทำเฉพาะโรงเรียนบ้านสบแม่รวมครับ แล้วคนที่มาสอนเป็นคนของคอมมิชชั่นครับแต่ก็มีคุณครูเราประกบเข้ามาเป็นเพียงวิทยากร เรื่องของหลักสูตรมีการปรับเปลี่ยนโรงเรียนบ้านสบแม่รวมใช้หลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาเติมครับไม่ใช่ใช้หลักสูตรแกนกลางนะครับ สร้างเพิ่มเติมนะครับในสาระเพิ่มเติมครับเป็นลักษณะร่วมมือกับภายนอก ในเรื่องของการสอนภาษาในวันศุกร์ภาษาถิ่นนะครับ” (นคร ตาสา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2565)

สรุปผลการวิจัย

สรุปรูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนบ้านสบแม่รวม ประกอบด้วย

1. รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากภายในองค์กรตามสายงานบังคับบัญชา เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างของอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามลำดับชั้น

2. รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างและอำนาจหน้าที่หน่วยงานภาครัฐของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ โดยโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการร้องขอรับการสนับสนุนตามความต้องการหรือภาวะความจำเป็นที่โรงเรียนเสนอ

3.รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากภายนอก เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นตามความศรัทธา เจตนาและความประสงค์เพื่อสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขององค์กรระดับสากล องค์กรระดับชาติ มูลนิธิ บริษัท สโมสรนักศึกษา บุคคลและอิสระชน

4.รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากชุมชน เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยกระบวนการภายในของโรงเรียน เป็นรูปแบบที่โรงเรียนเป็นกลไกสำคัญผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในการนำชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมมือเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยมุ่งตรงไปที่ผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนโดยผ่านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เป็นรูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. กศศ. ศรช. และเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญของรูปแบบนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1981) ที่กล่าวว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมสำคัญจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของการดำเนินงาน

รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ เป็นรูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีโรงเรียนและองค์กรตามสายการบังคับบัญชา เป็นกลไกสำคัญในการแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐที่มีส่วนราชการตัวแทนที่อยู่ในชุมชนและในระดับพื้นที่ รูปแบบการมีส่วนร่วมนี้มีลักษณะที่เป็นประโยชน์ร่วมกันตามโครงสร้างของอำนาจหน้าที่ที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายเดียวกันคือเด็กนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนและองค์กรตามสายการบังคับบัญชาจะต้องมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนความขาดแคลน ความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารที่เป็นปัจจุบัน และการสานสัมพันธ์ การประสานงานอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) และควรพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมจากภายนอกไปอยู่ในลักษณะของ PPP (Public-Private Partnership) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดโดยรูปแบบการบริหารโดยรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจเป็นหุ้นส่วนร่วมในการพัฒนาที่หุ้นส่วนจากภายนอกมีความเชี่ยวชาญอันจะเกิดผลโดยตรงต่อเด็ก

รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภายนอก เป็นรูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีโรงเรียนและองค์กรตามสายการบังคับบัญชา เป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนในการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ องค์กร มูลนิธิ บุคคล และอิสระชนทั่วไป รูปแบบและกลไกนี้มีลักษณะเป็นการร่วมมือตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่และระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญสื่อสารข้อมูลความต้องการและความขาดแคลนของ

โรงเรียนเพื่อการขอรับการสนับสนุน โดยองค์กร มูลนิธิ บุคคล และอิสระชนทั่วไปจะได้รับการจูงใจเพื่อให้การสนับสนุนโดย 1) การประกาศเกียรติคุณ 2) การให้รางวัล โดยการเสนอชื่อเพื่อการรับรางวัลต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างคุณประโยชน์ให้กับการศึกษา และ 3) การตอบสนองของลักษณะของการขอลดหย่อนภาษี สอดคล้องกับ Maslow (Maslow's general theory of human motivation) Maslow (1970) ที่จะตอบสนองระดับความต้องการของมนุษย์ และแม้ในกลุ่มของอิสระชนอาจไม่ต้องการ อย่างไรก็ตามควรพัฒนาระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation) ที่สามารถตอบสนองต่อการทำบุญสะสมผ่านระบบออนไลน์ที่จะช่วยกระตุ้นและตอบสนองชีวิตวิถีชีวิตใหม่ที่ง่าย สะดวกรวดเร็วและที่ตอบสนอง ทุกที่ทุกเวลาสามารถสะสมบุญได้อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากชุมชน เป็นรูปแบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา กล่าวคือ โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนจะเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมิติใหม่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อใช้สรรพกำลังทุกด้านของชุมชนเป็นต้นทุนการจัดการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่บูรณาการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม สาธารณสถาน สถานประกอบการ ประชาชนชาวบ้าน บุคคลสำคัญ ฯลฯ ภายใต้นิยาม “ทุกคนเป็นครู ทุกที่คือห้องเรียน”

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยจำนวนมากได้ระบุวิธีต่างๆ ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษา โดยจัดให้มีช่องทางเฉพาะที่ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กได้ Colletta & Perkins (1995) แสดงให้เห็นรูปแบบต่างๆ ของการมีส่วนร่วมของชุมชน: (1) การวิจัยและการรวบรวมข้อมูล; (2) การเจรจากับผู้กำหนดนโยบาย (3) การจัดการโรงเรียน (4) การออกแบบหลักสูตร (5) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ (6) การก่อสร้างโรงเรียน Heneveld and Craig (1996) ยอมรับว่าการสนับสนุนของผู้ปกครองและชุมชนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการกำหนดประสิทธิภาพของโรงเรียนใน Sub-Saharan Africa โดยระบุห้าประเภทของการสนับสนุนของผู้ปกครองและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ (1) เด็กมาที่โรงเรียนเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้; (2) ชุมชนให้การสนับสนุนทางการเงินและวัสดุแก่โรงเรียน (3) มีการสื่อสารระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นประจำ (4) ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารโรงเรียน และ (5) สมาชิกในชุมชนและผู้ปกครองช่วยสอนและส่งเสริมทักษะการพูดภาษาท้องถิ่น ประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหนึ่งในแปดหลักการในหลักสูตรของนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการตัดสินใจของโรงเรียน หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเรียกร้องให้โรงเรียนและครูจัดทำหลักสูตรที่มีความหมาย ตรงประเด็น และเชื่อมโยงกับชีวิตของนักเรียน สะท้อนถึงค่านิยมและปณิธานของพ่อแม่และชุมชนในวงกว้าง สร้างความเป็นหุ้นส่วนกับโรงเรียนที่บ้านที่เข้มแข็งซึ่งผู้ปกครอง ชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน (New zeland Ministry of Education, 2022)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

- 1.1. สถานศึกษา ควรมุ่งเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด การแสวงหาการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ควรมุ่งผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กหรือผู้เรียนโดยตรง การสร้างความตระหนักให้แก่ชุมชนและผู้ปกครองถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อบุตรหลาน
- 1.2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมหลักสูตรท้องถิ่นในมิติใหม่โดยตระหนักในทรัพยากรและทุกคนในชุมชนมีคุณค่าสามารถเชื่อมโยงและตอบสนองต่อการเรียนรู้ในโลกออนไลน์ผ่านการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.3. การพัฒนาตัวแบบของผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมพัฒนาบุตรหลานอย่างใกล้ชิดกับโรงเรียน การปรับปรุงรูปแบบการจัดเรียนการสอนที่รักษาสมดุลของการสอนโดยครูและการสืบเสาะหาความรู้โดยผู้เรียน การพัฒนารูปแบบการปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จัก ตระหนักและมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในมิติใหม่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อใช้สรรพกำลังทุกด้านของชุมชนเป็นต้นทุนการจัดการศึกษา
- 2.2. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของ โรงเรียน เด็กและพ่อแม่ผู้ปกครองตามปรัชญาความสัมพันธ์สามเหลี่ยมแห่งการเรียนรู้ (triangular relationships of learning)

บรรณานุกรม

- กันตภท ลีนคำ. (2565, มิถุนายน 27). อดีตผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม. สัมภาษณ์.
 ทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow. (1970). สืบค้น 1 มิถุนายน 2565. <https://sites.google.com/site/bacsang0710/kar-srang-raeng-cungci/thvsdi-khxng-raeng-cungci>
 นคร ตาสา. (2565, มิถุนายน 27). ครูโรงเรียนสบแม่รวม. สัมภาษณ์.
 บุญศร จุมลี. (2565, มิถุนายน 27). ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสบแม่รวม. สัมภาษณ์.
 พรทิพย์ กัลยาณมเลิศ. (2565, มิถุนายน 27). ครูโรงเรียนสบแม่รวม. สัมภาษณ์.
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116. ตอนที่ 74 ก.
 หน้า 1 – 23.

วารสารสารสนเทศปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา*. พรักหวานกราฟฟิค.

เอกพล ดวงศรี. (2563). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 4(3), 1-15.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. Cornell University Press.

Colletta, Nat J. & Perkins, G. (1995). *Participation in Education. Environment Department Papers. Paper No.001. Participation Series*. The World Bank.

Heneveld, W. & Craig, H. (1996). *Schools Count: World Bank Project Designs and the Quality of Primary Education in Sub-Saharan Africa*. The World Bank.

New zeland Ministry of Education. (2022). *Refreshing the New Zealand Curriculum*.
<https://nzcurriculum.tki.org.nz/Refreshing-the-New-Zealand-Curriculum>